

جنبه‌های آموزشی و درمانی مشاوره‌های روانپزشکی

تهیه و گردآوری

دکتر رحیم بدر فام

روانپزشک

دکتر عاطفه زندی فر

روانپزشک، عضو هیات علمی گروه روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز

نظارت و تنظیم

دکتر احمد علی نوربالا

استاد روانپزشکی، رئیس بخش روان تنی مجتمع بیمارستانی امام خمینی (ره)

دکتر محمد اربابی

استاد روانپزشکی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر سیده الهام شرفی

روانپزشک، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

دکتر فرناز اعتصام

روانپزشک، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

انتشارات اسپینا

سرشناسه	پدرفام، رحیم، ۱۳۵۷-
عنوان و نام پدیدآور	جنبه‌های آموزشی و درمانی مشاوره‌های روانپزشکی / تهیه و گردآوری رحیم پدرفام، عاطفه زندی‌فر؛ نظارت و تنظیم احمدعلی نوربالا - [و دیگران].
مشخصات نشر	تهران: انتشارات ابن‌سینا، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۳۰ص: جلد؛ ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.
شابک	978-622-7664-47-8
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	نظارت و تنظیم احمدعلی نوربالا، محمد اربابی، سیدالهام شرفی، فرناز اعتصام.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	روان‌پزشکی مشاوره‌ای و ارتباطی -- ایران -- گزارش‌های بالینی، -- Consultation-liaison psychiatry Iran -- Case studies روان‌پزشکی مبتنی بر شواهد -- ایران -- گزارش‌های بالینی، Evidence-based psychiatry -- Iran -- Case studies
شناسه افزوده	زندی‌فر، عاطفه، ۱۳۵۷ - نوربالا، احمدعلی، ۱۳۳۲ - تنظیم‌کننده، ناظر
رده بندی کنگره	۲/۴۵۵RC
رده بندی دیویی	۶۱۶/۸۲۱
شماره کتایشناسی ملی	۸۷۵۹۵۲۲
اطلاعات رکورد کتایشناسی	فیبا

انتشارات ابن سینا

نام کتاب:	جنبه‌های آموزشی و درمانی مشاوره‌های روانپزشکی
تهیه و گردآوری:	دکتر رحیم پدرفام، دکتر عاطفه زندی‌فر
نظارت و تنظیم:	دکتر احمدعلی نوربالا، دکتر محمد اربابی، دکتر سیده الهام شرفی
ناشر:	دکتر فرناز اعتصام انتشارات ابن‌سینا
نوبت چاپ:	اول، اردیبهشت ۱۴۰۱
شمارگان:	۲۰۰ جلد
قیمت:	۶۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۶۶۴-۴۷-۸

به انتشارات ابن سینا پیوندید
<https://telegram.me/EntesharatEbnSina>

مرکز پخش

دفتر مرکزی و فروشگاه شماره ۱: تهران، خیابان انقلاب، خیابان منبری جاوید (اردیبهشت)، خیابان وحیدنظری غربی، کوچه بختیاری، مجتمع کارن، طبقه ۲، واحد ۳

تلفن: ۶۶۴۱۸۳۱۹ فکس: ۶۶۴۱۸۳۰۹ Email: press.ebnesina@gmail.com سایت: www.ebnesinapress.com

نمایندگی‌ها

۴۱-۳۳۳۶۶۱۰	تهران: کتابفروشی بسیج دانشجویی	۵۱-۳۸۴۴۱۰۱۶	مشهد: انتشارات مجد دانش
۴۴-۳۳۵۲۸۹۹	ارومیه: شهر کتابفروشی پزشکی	۸۳-۳۳۳۸۴۳۷-۸	کرمانشاه: جهان کتاب
۳۱-۳۶۹۹۱۱۲	اصفهان: کتابفروشی کیا	۴۱-۳۳۳۴۰۹۸۳	تهران: کتابفروشی بابک
۲۸-۳۳۳۳۸۹۹	قزوین: کتابسرای حکیم	۸۴-۳۳۳۷۱۱۱۳	کرمانشاه: اندیشه
۷۱-۳۳۳۳۶۶۶	شیراز: بازار کتاب شیراز	۹۱۱-۸۰۲۰۰۹۰	ساری: کتب پزشکی ارجمند
۵۱-۳۳۳۴۰۷۶۸	مشهد: فرا انگیزش	۹۱۱-۸۰۲۰۰۹۰	بابل: کتابفروشی ارجمند
		۲۵-۳۷۴۲۵۷۲	قم: انتشارات فائوس اندیشه

فصل ۱: بخش COVID-19، آمبولی ریه، اضطراب؛ اختلال انطباقی.....	۱۶
فصل ۲: بخش مراقبت‌های ویژه (ICU) مربوط به COVID-19، بی‌قراری و پرخاشگری شدید؛ اختلال اضطراب منتشر.....	۱۹
فصل ۳: بخش COVID-19، مشکل خواب؛ وضعیت دلیربوس.....	۲۴
فصل ۴: بخش COVID-19، رفتارهای تهاجمی؛ سایکوز در زمینه مصرف کورتیکواستروئید.....	۳۱
فصل ۵: بخش COVID-19، اضطراب و بی‌خوابی؛ اختلال سازگاری.....	۳۶
فصل ۶: بخش COVID-19، بی‌قراری؛ افسردگی اساسی.....	۳۹
فصل ۷: بخش COVID-19، بی‌قراری و اضطراب؛ اختلال اضطراب منتشر.....	۴۳
فصل ۸: بخش COVID-19، مقاومت در مقابل اقدامات درمانی؛ اختلال شخصیت پارانوئید.....	۴۸
فصل ۹: بخش COVID-19، علایم محرومیت مواد؛ اختلال مصرف مواد.....	۵۱
فصل ۱۰: بخش مراقبت‌های ویژه (ICU) COVID-19، خانم باردار، اضطراب شدید؛ اختلال انطباقی.....	۵۶
فصل ۱۱: بخش COVID-19، علایم ترک مواد؛ تنظیم جایگزین مواد.....	۶۰
فصل ۱۲: بخش COVID-19، فوت مادر، بی‌قراری؛ سوگ طبیعی.....	۶۳
فصل ۱۳: بخش لیبر، لوپوس، افکارخودکشی؛ افسردگی اساسی.....	۶۷
فصل ۱۴: بخش لیبر، بی‌قراری و گریه؛ اختلال اضطراب منتشر به علاوه اختلال (هول) پانیک.....	۷۷
فصل ۱۵: بخش نورولوژی، پارکینسون و ترموم، بررسی تشخیصی مالتیل اسکروز؛ افسردگی اساسی.....	۸۳
فصل ۱۶: بخش اورژانس، کاهش سطح هوشیاری؛ مسمومیت با ایبوم.....	۸۹
فصل ۱۷: بخش روماتولوژی، بیماری بهجت، خلق غمگین؛ اختلال افسردگی اساسی.....	۹۳
فصل ۱۸: بخش جراحی اعصاب، مورد آبسه مغزی در زمینه HIV، دردهای پراکنده بدنی؛ اختلال افسردگی اساسی.....	۱۰۰
فصل ۱۹: بخش جراحی ترمیمی، جراحی گرافت پوستی، افکار و اقدام اخیر به خودکشی؛ اختلال افسردگی اساسی.....	۱۰۵
فصل ۲۰: بخش LTM، حملات تشنج، صرع میوکلونیک جوانان، سابقه خودکشی؛ اختلال طیف دوقطبی.....	۱۱۲
فصل ۲۱: بخش نورولوژی، میلیت عرضی، رفتارهای مهارگسیخته؛ اختلال افسردگی اساسی.....	۱۱۸
فصل ۲۲: بخش اورژانس، تروما؛ صلاحیت رضایت آگاهانه در بیمار سایکوتیک.....	۱۲۲
فصل ۲۳: بخش مراقبت‌های ویژه (ICU) جراحی قلب، بلع جسم خارجی در زمینه سایکوز ناشی از مواد؛ اولویت مراقبت جدی medical غیرروان پزشکی.....	۱۲۶
فصل ۲۴: بخش کسر، پولیپوز آدنوماتوز فامیلی، بی‌قراری و تشن عضلانی؛ اختلال اضطراب فراگیر و اختلال (هول) پانیک.....	۱۳۰
فصل ۲۵: بخش اورژانس، تشنج، اختلال دوقطبی؛ تنظیم دارویی.....	۱۳۶
فصل ۲۶: بخش جراحی، سلولیت اندام تحتانی، خلق غمگین؛ افسردگی اساسی با تابلوی سایکوتیک.....	۱۴۱
فصل ۲۷: بخش جراحی، سرطان معده بی‌خوابی؛ افسردگی اساسی.....	۱۴۴
فصل ۲۸: بخش زنان و زایمان، سقط‌های مکرر؛ اختلال هول (پانیک).....	۱۴۷
فصل ۲۹: بخش داخلی، DVT، پارکینسون؛ تنظیم دارویی.....	۱۵۰
فصل ۳۰: بخش جراحی، اسپوندیلولیتیزیس؛ دلیریوم بعد از جراحی ستون فقرات.....	۱۵۴
فصل ۳۱: بخش ارتوپدی، آرتروپلاستی مفصل هیپ و جراحی‌های متعدد؛ وضعیت دلیربوس.....	۱۵۸
فصل ۳۲: بخش COVID-19، پرخاشگری لفظی؛ اختلال اضطراب منتشر و حملات هول (پانیک).....	۱۶۲

به نام خدا

قرون وسطی (سال‌های ۵۰۰ تا ۱۴۵۰م) یک قرن پس از سقوط امپراتوری روم غربی، پزشکی تحت سلطه «کلیسا» بود و «گناه» به عنوان علت بیماری‌های جسمی و روانی مطرح می‌شد. ولی امپراتوری اسلامی از شرق به اسپانیا و به سوی فرمانروایی مسیحی بیزانسی در غرب اروپا گسترش می‌یابد و دیدگاه آنان را در مورد علت بیماری و نحوه برخورد با بیماران روانی تغییر می‌دهد. در این دوره، این دیدگاه که بیماری‌های روانی و فکری، معلول اوضاع و احوال جسمی و هیجانی افراد است جایگزین علل ماوراء طبیعی، نجوم و ورود جن و پری به بدن و تسخیر روح توسط آنها شد و اسلام این اندیشه را بنیاد نهاد که جامعه مسئول مراقبت و نگهداری همراه با ملاحظت و مهریانی از مجانین است.

جای بسی خرسندی است که در همین دوران و در کشورهای اسلامی از جمله ایران، طب جالینوسی توسط افرادی مانند **رازی**، **ابن سینا** و دیگران گسترش و توسعه زیادی یافته بود و تقریباً طب کل نگر رایج بود و مسلمانان بیمارستان‌هایی دارای بخش روان پزشکی در بغداد (۷۵۰م) و قاهره (۸۲۷م) ساختند و نیز آسایشگاه‌ها و دارالتأدیب‌هایی در دمشق (۸۰۰م)، حلب (۱۲۷۰م)، گرانا (قرنطه) و اسپانیا (۱۳۶۵م) برای نگهداری این بیماران بنا نهادند. این افتخارات در حالی است که مورخین، اولین دارالتأدیب اروپایی غربی مسیحی که منحصرأ به نگهداری مجانین می‌پرداخت را در سال ۱۴۰۶ میلادی در والنسیای اسپانیا به ثبت رسانده‌اند.

در دوره قرون وسطی، **ابوبکر محمد زکریای رازی**، **ابوبکر ربیع ابن احمد الاخوانی البخاری**، **ابوعلی سینا** و **سید اسماعیل جرجانی** و برخی دیگر از مشاهیر جهان پزشکی را "حکیم" می‌خواندند چون علاوه بر تسلط بر دانش پزشکی، در سایر علوم که برای شناخت انسان و جهان لازم بود نیز مسلط و شهره روزگار خود بودند. رویکردهایی که این پزشکان به کار می‌بردند نیز نشان‌دهنده اعتقاد آنها به جنبه‌های روان‌شناختی و رفتاری در سبب‌شناسی و درمان بیماری‌ها بوده است. از آن جمله می‌توان به نحوه درمان یکی از شاهزادگان ایرانی توسط ابن سینا اشاره کرد. این شاهزاده می‌پنداشت که تبدیل به گاو شده، رفتاری شبیه به این حیوان را درپیش گرفته بود و ابن سینا با روشی که شبیه به رفتار درمانی امروزی است، او را درمان کرده است. داستان معروف کنیزک عاشق و پادشاه که در مثنوی ذکر شده نیز نشان از توجه به جنبه‌های روان‌شناختی در درمان بیماری‌ها توسط این حکیمان است.

شیخ الرئیس ابوعلی حسین ابن عبدالله ابن سینا (۹۸۰-۱۰۳۷م) فیلسوف شهیر و طبیب و حکیم نامور ایرانی که کتاب قانون او صدها سال در دانشگاه‌ها و مدارس عالی اروپا تدریس می‌شد، معتقد بود که خیلی از بیماری‌ها و اختلالات جسمی به سبب ناراحتی‌ها و رنجش‌های هیجانی ایجاد می‌شوند و بر همین اساس تعدادی از بیماران را با همین نگاه (روان تنی) تشخیص می‌داده و با

همین نگرش درمان می‌نموده است. او به نقش عوامل روانی در به وجود آوردن بیماری‌های جسمی پی برده بود و اعلام کرد: "معلوم شد که مزاج انسان گوش به فرمان و مطیع پندارهای روانی است". بنابراین به حق باید ابوعلی سینا را بنیان‌گذار پزشکی روان‌تنی نامید. آن گونه که از نوشته‌های ابوعلی سینا برمی‌آید، او دیدی جامع و همه جانبه از جهات جسمی، روان‌شناختی، اجتماعی و روحی نسبت به انسان داشته است و همه ابعاد و تعامل و تداخل آنها را در سلامت و بیماری دخیل می‌دانسته است.

پزشکی روان‌تنی در مفهوم مدرن آن در ایران برای اولین بار در سال (۱۳۱۸ه. ش) با عنوان «کرسی پسیکوسوماتیک» توسط پروفسور «شارل ابرلن» رئیس دانشکده پزشکی دانشگاه تهران پایه‌گذاری شد و مسئولیت آن به عهده مرحوم دکتر حسین رضاعی محول گردید که ایشان مباحث نظری مرتبط با اختلالات روان‌تنی و دیگر اختلالات روان‌پزشکی را برای دانشجویان پزشکی تدریس می‌کردند. بنابراین آن گونه که از سوابق مشاهده می‌شود دروازه ورود آموزش روان‌پزشکی در ایران، کرسی پسیکوسوماتیک یا روان‌تنی بوده است.

از سال‌های ۱۳۱۸ تا ۱۳۳۸ه. ش، برای آموزش بالینی و درمان بیماران روان‌پزشکی در دانشگاه تهران، «بخش روانی» در فروردین سال ۱۳۲۹ در بیمارستان پهلوی سابق (امام خمینی فعلی) راه‌اندازی شد؛ اما در چهارم مهر ماه (۱۳۳۰ه. ش) این بخش به بیمارستان روزبه انتقال یافت و سرانجام با تصویب شورای آموزشی دانشکده پزشکی دانشگاه تهران در سال ۱۳۳۸ (ه. ش)، کرسی پسیکوسوماتیک به کرسی بیماری‌های روانی تغییر یافت.

اینجانب پس از عضویت در هیات علمی گروه روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، با برقراری ارتباط با مسئولین وقت دانشگاه و دانشکده و بیمارستان امام خمینی تلاش وافر داشتیم تا بتوانیم مجدداً بخش روانپزشکی را در بزرگترین بیمارستان آموزشی کشور راه‌اندازی کنیم ولی با فراز و فرود و قول موافق و فعل مخالف از جانب آحاد درگیر در سمت‌های مختلف مواجه می‌شدیم اما ناامید نشدم تا اینکه در سال ۱۳۷۸ از طرف جناب دکتر علی جعفریان، رئیس محترم وقت دانشکده پزشکی به صورت رسمی ماموریت یافتیم که در بیمارستان امام خمینی، بخش روانپزشکی را دایر نمایم که در این برهه خوشبختانه با همراهی رئیس محترم وقت مجتمع بیمارستانی امام خمینی، جناب دکتر عبدالرحمن رستمیان و نیز همراهی مدیر بیمارستان مواجه شدم و سرانجام پس از بیست و یک سال پیگیری، اولین «بخش بالینی روان‌تنی» در ایران در ۱۴ تیر ماه ۱۳۸۸ در بیمارستان امام خمینی (ره) با همت گروه روان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران (دکتر احمد علی نوربالا، دکتر علی اکبر نجاتی صفا و دکتر محمد اربابی) با بستری نمودن اولین بیمار روان‌تنی، راه‌اندازی و در تاریخ چهارم مهرماه ۱۳۸۸ به صورت رسمی افتتاح شد.

از آنجا که پس از ۵۸ سال انتقال «بخش روانی» از بیمارستان پهلوی سابق (امام خمینی فعلی) با بازگشت «بخش فوق تخصصی روان‌تنی» به این بیمارستان همراه شده است، این بازگشت تکاملی را می‌توان به اهمیت عرصه پزشکی روان‌تنی از دیدگاه نظام سلامت، در این بازه زمانی، تعبیر نمود.